

«Οι προτάσεις που έχουν κατατεθεί στο τραπέζι του διαλόγου θα μπορούσαν να αποτελέσουν έναν οδικό χάρτη για την ανώτατη εκπαίδευση της χώρας»

Για ένα πανεπιστήμιο του μέλλοντος

Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΚΙΝΤΗ***

Εδώ και χρόνια, το ελληνικό πανεπιστημιακό σύστημα βρίσκεται σε κρίση. Δεν θα εκθέσουμε εδώ τους λόγους που προκαλούν την κρίση. Θα σημειώσουμε, ωστόσο, ότι την τελευταία διετία η κρίση έχει ενταθεί λόγω των πρωτοβουλιών της κυβέρνησης να προχωρήσει σε μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις. Όμως, ο σχετικός διάλογος άνοιξε χωρίς σοβαρή προετοιμασία και σχέδιο. Οι προτάσεις που κατατέθηκαν, μολονότι βρίσκονται στη σωστή κατεύθυνση, είναι αποσπασματικές και ελάχιστα προετοιμασμένες. Ως αποτέλεσμα, προκλήθηκαν συσπειρώσεις και εντάσεις στο χώρο των ΑΕΙ που δύσκολα θα ξεπεραστούν. Στη φάση αυτή, η συζήτηση έχει εγκλωβιστεί σε δύο, όχι ιδιαίτερα σημαντικά για την πορεία του πανεπιστημίου, θέματα: το άσυλο και την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Όμως το αδιέξοδο που προκλήθηκε οδήγησε σε ασυνήθιστη, για τα ελληνικά δεδομένα, κινητοποίηση του επιστημονικού προσωπικού των ΑΕΙ, γεγονός που συνάγεται από τις πολλές ομάδες πρωτοβουλίας που σχηματίστηκαν και τον μεγάλο αριθμό προτάσεων που έχουν κατατεθεί στο «τραπέζι του διαλόγου». Οι προτάσεις αυτές έπειτα από επεξεργασία, εμπλουτισμό και σύνθεση, θα μπορούσαν να αποτελέσουν το περιεχόμενο ενός συνολικού οδικού χάρτη για την ανώτατη εκπαίδευση της χώρας. Όμως η σύνταξη ενός τέτοιου χάρτη και η ανάπτυξη ουσιαστικού διαλόγου γύρω από τα επιμέρους θέματα προϋποθέτει ότι γνωρίζουμε τι είδους πανεπιστήμιο θέλουμε να έχουμε ώστε να κάνουμε τις σωστές παρεμβάσεις και να πάρουμε τα αναγκαία μέτρα. Αυτή είναι η σειρά που ακολουθούν οι αναπτυγμένες χώρες με τόσο σοβαρά θέματα.

Στην προσπάθειά μας να συμβάλουμε στην κατεύθυνση αυτή, διατυπώνουμε, στη συνέχεια, σκέψεις για το πανεπιστήμιο του μέλλοντος που ως χώρα θα άξιζε να αποκτήσουμε. Οι σκέψεις αυτές στηρίζονται σε εμπειρίες που απέκτησα από τις μεταπτυχιακές σπουδές μου σε πρώτης γραμμής πανεπιστήμια της Αμερικής και της Αγγλίας, από την υπερδεκαετή θητεία μου στη διοίκηση του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και τη δεκαετή περίπου συμμετοχή μου στην Ένωση των Πρυτάνεων των χωρών της Ευρώπης, στο πλαίσιο της οποίας οργανώθηκαν πολλά συνέδρια και ημερίδες για τη διοίκηση του πανεπιστημίου και το πανεπιστήμιο του 21ου αιώνα.

Οι παράγοντες που θα προσδιορίσουν την πορεία του πανεπιστημίου προς το μέλλον μπορούν να συνοψιστούν στα εξής: στην ύπαρξη οράματος, στον προσδιορισμό της αποστολής του πανεπιστημίου, στη ρητή διατύπωση αρχών για τη λειτουργία του, στη διαμόρφωση στρατηγικού σχεδίου που θα βοηθά στην επίτευξη των σκοπών και των στόχων και στη διασφάλιση των πόρων για τη λειτουργία του.

Κοντολογίς, το πανεπιστήμιο που ονειρευόμαστε πρέπει να είναι:

* Ένα πανεπιστήμιο ευρωπαϊκής εμβέλειας και παγκόσμιας ακτινοβολίας. Για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται ποιοτική αναβάθμιση των προπτυχιακών σπουδών, ανάπτυξη μεταπτυχιακών σπουδών υψηλού επιπέδου, σοβαρή ενίσχυση της έρευνας και δημιουργία δικτύων συνεργασίας με τα πολύ καλά πανεπιστήμια των άλλων χωρών, κυρίως της Ε.Ε.

* Ένα πανεπιστήμιο που θα χρησιμοποιεί ως πρότυπα, στους τομείς της εκπαίδευσης, της έρευνας και της επιλογής προσωπικού, αυτά που έχουν καθιερωθεί στα μεγάλα πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής.

* Ένα πανεπιστήμιο που θα διασφαλίζει σπουδές ποιότητας σε όλα τα ελληνόπουλα που θέλουν και μπορούν να ακολουθήσουν πανεπιστημιακές σπουδές στη χώρα τους και ικανό να δέχεται φοιτητές από άλλες χώρες.

* Ένα ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο με ελληνική ταυτότητα, το οποίο σε ορισμένους κλάδους της επιστήμης θα διεκδικήσει την πρώτη θέση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στην προσπάθειά του αυτή θα δημιουργήσει, κατά ιδρύματα, Κέντρα Αριστείας (Center of Excellence), θα αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και θα δίνει προτεραιότητα στην ανάπτυξη κλάδων της επιστήμης και τεχνολογίας που δεν απαιτούν απαγορευτική για τα ελληνικά δεδομένα υλικοτεχνική υποδομή.

* Ένα πανεπιστήμιο που κατά την εκπαίδευση των φοιτητών θα καλλιεργεί την κριτική και δημιουργική σκέψη, θα δίνει έμφαση στην ανάπτυξη συνείδησης κοινωνικής ευθύνης, πνεύματος αλληλεγγύης, νοοτροπίας δημιουργικότητας και αισθήματος σεβασμού στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ένα πανεπιστήμιο που θα μαθαίνει στους φοιτητές πώς θα μαθαίνουν.

* Ένα πανεπιστήμιο που θα προωθεί την καινοτομία και τις εκσυγχρονιστικές τάσεις, θα δίνει προτεραιότητα στην αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων που διαθέτει και θα επιδιώκει τη μεγαλύτερη δυνατή συμβολή στην ανάπτυξη της χώρας και στην ενίσχυση της θέσης της στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον που ζούμε.

* Ένα πανεπιστήμιο που θα διαθέτει σύγχρονο και ευέλικτο πλαίσιο λειτουργίας, το οποίο θα διασφαλίζει διοικητική αυτοδυναμία, οικονομική ευελιξία και σύστημα ελέγχου των αποφάσεων που λαμβάνονται.

* Ένα πανεπιστήμιο στο οποίο όλοι οι εμπλεκόμενοι στη λειτουργία του (εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό, υπουργείο κ.λπ.) θα αναγνωρίζουν ότι ο κύριος λόγος ύπαρξής του είναι η εκπαίδευση των φοιτητών και η δημιουργία στελεχών για την οικονομία και την κοινωνία, η παραγωγή νέας γνώσης και η ενεργός συμμετοχή του στην προσπάθεια που κάνει η χώρα για κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό των δομών της.

* Ένα πανεπιστήμιο ανοιχτό στην κοινωνία που θα συνεργάζεται στενά με τον κόσμο της οικονομίας.

* Ένα πανεπιστήμιο στο οποίο η ανοιχτή επικοινωνία, η ελευθερία στην έκφραση, η διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων, η εμπιστοσύνη και ο αμοιβαίος σεβασμός θα αποτελούν θεμελιακά στοιχεία της λειτουργίας του.

* Ένα πανεπιστήμιο που θα χρησιμοποιεί σύγχρονες μεθόδους διοίκησης, θα διαθέτει σχέδιο για το μέλλον και θα αξιολογεί την πορεία του με βάση τη θεμελιώδη αρχή της διαχείρισης ολικής ποιότητας. Η αξιοκρατία στην επιλογή και προαγωγή του προσωπικού, καθώς και η προαγωγή των φοιτητών θα διακριβώνονται με την εισαγωγή θεσμών και μηχανισμών τακτής αξιολόγησης.

Από όσα εκτέθηκαν παραπάνω συνάγεται ότι το ελληνικό πανεπιστήμιο του μέλλοντος πρέπει:

* Να διαθέτει διοικητική αυτοδυναμία και επάρκεια πόρων, να έχει ευελιξία στη λήψη των αποφάσεων και την κατανομή των πόρων που του αναλογούν. Πέρα από τις προβλέψεις που πρέπει να υπάρχουν στον σχετικό νόμο-πλαίσιο, σημαντικό ρόλο στον τομέα αυτό θα διαδραματίσουν και οι εσωτερικοί κανονισμοί των ιδρυμάτων, οι οποίοι θα εκφράζουν και τις επιμέρους ιδιαιτερότητές τους.

* Να απαλλαγεί από αγκυλώσεις του παρελθόντος (π.χ. θεσμοθετημένη παρέμβαση των κομμάτων στη λειτουργία του, θεσμοθετημένη χαλάρωση των σπουδών, νομικίστικη νοοτροπία κατά τη λήψη των αποφάσεων κ.λπ.).

* Να εισαγάγει την αξιοκρατία, τη διαφάνεια, την κοινωνική λογοδοσία και την αποτελεσματικότητα ως θεμελιώδεις αρχές της λειτουργίας του.

* Να καταστήσει την εξωστρέφεια και τη διεθνή αναγνωρισιμότητα του ίδιου και των μελών του ως βασικούς πυλώνες της πολιτικής του.

* Να εκλέγει τα όργανα διοίκησής του χωρίς έξωθεν προσδιοριστικές παρεμβάσεις και να μετέχει στις διαδικασίες επιλογής των φοιτητών του.

* Να διασφαλίζει συνθήκες απρόσκοπτης λειτουργίας και ελευθερίας διακίνησης ανθρώπων και ιδεών.

* Να αναπτύξει μηχανισμούς και νοοτροπία συνεργασίας με την κοινωνία και τον κόσμο της οικονομίας.

Στο πλαίσιο που διαγράφεται από τις παραπάνω απαιτήσεις είναι εύκολο να εξειδικευθούν οι ρυθμίσεις που πρέπει να γίνουν και τα μέτρα που είναι απαραίτητα να ληφθούν προκειμένου να αποκτήσουμε ένα πανεπιστήμιο που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των καιρών και θα οδηγεί τη χώρα προς το μέλλον. Ένα μέλλον που αλλάζει συνεχώς και που με ασυνήθιστη ταχύτητα πλησιάζει το παρόν.

* Ο Α. ΚΙΝΤΗΣ είναι πρ. πρόεδρος του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.